

सुभासित (सुभाषित) म्हणजे सुंदर छोटे व अर्थपूर्ण वचन. संपूर्ण पाली वाङ्मय सुभाषितांनी अतिशय समृद्ध आहे. अत्यंत कमी परंतु समर्पक शब्दांच्या वापराने एखादा महत्वपूर्ण विचार अशा सुभाषितात सांगितला जातो. सुभाषित हे पद्यात्मक असते. त्याची रचना छन्दबद्ध असते.

प्रस्तुत सुभासितमाला ही धम्मपदातील काही गाथांचा संग्रह आहे. यामध्ये बौद्ध जीवन पद्धती पालि गाथांच्या माध्यमाद्वारे अतिशय चांगल्या प्रकारे सांगितल्या गेलेली आहे.

न तं कम्मं कतं साधु, यं कत्वा अनुतप्पति ।
यस्स अस्सुमुखो रोदं, विपाकं पटिसेवति ॥१॥

धम्मपीति सुखं सेति, विप्पसन्नेन चेतसा ।
अरियप्पवेदिते धम्मे, सदा रमति पण्डितो ॥२॥

पापोपि पस्सति भद्रं, याव पापं न पच्चति ।
यदा च पच्चति पापं, अथ पापो पापानि पस्सति ॥३॥

सीलदस्सनसम्पन्नं, धम्मद्वं सच्चवेदितं ।
अत्तनो कम्म कुब्बानं, तं जनो कुरूते पियं ॥४॥

न तेन पण्डितो होति, यावता बहु भासति ।
खेमी अवेरी अभयो, “पण्डितो” ति पवुच्चति ॥५॥

सुकरानि असाधुनि, अत्तनो अहितानि च ।
यं वे हितञ्च साधुञ्च, तं ते परमदुक्करं ॥६॥

चन्दनं तगरं वापि, उप्पलं अथ वस्सिकी ।
एतेसं गन्धजातानं, सीलगन्धो अनुत्तरो ॥७॥

तण्हाय जायती सोको, तण्हाय जायति भयं ।
तण्हाय विप्पमुत्तस्स, नत्थि सोको कुतो भयं ॥८॥

अत्ता ही अत्तनो नाथो, को हि नाथो परो सिया ।
अत्तना हि सुदन्तेन, नाथं लभति दुल्लभं ॥९॥

उत्तिट्ठे नप्पमज्जेय्य, धम्मं सुचरितं चरे ।
धम्मचारी सुखं सेति, अस्मिं लोके परमिहच ॥१०॥

न तावता धम्मधरो, यावता बहु भासति ।
यो च अप्पम्पि सुत्वान, धम्मं कायेन पस्सति ।
स वे धम्मधरो होति, यो धम्मं नप्पमज्जति ॥११॥

न तं माता पिता कयिरा, अज्जे वापि च जातका ।
सम्मापणिहितं चित्तं, सेय्यसो नं ततो करे ॥१२॥

कम्म (नपुं.) - कर्म, काम, कार्य
 साधु (वि.) - चांगले, उत्तम
 अनुतप्पति (क्रि.) - पश्चाताप करतो
 पटिसेवति (क्रि.) - पाळतो, सेवन करतो
 सेति (क्रि.) - झोपणे
 विप्पसन्नेन चेतसा - प्रसन्न किंवा शुद्ध मनाने
 सदा (क्रि.वि.) - नेहमी
 भद्र (वि.) - शुभ, चांगले
 पच्चति (क्रि.) - पिकतो, पकतो
 धम्मट्ठ (वि.) - धम्मामध्ये सुस्थापित
 अत्त (पु.) - स्वतः
 भासति (क्रि.) - बोलतो
 अवेरी (वि.) - शत्रू नसलेला
 सुकर (वि.) - सोपे, सहज केलेले
 अत्तनो (छ.वि.) - स्वतःचा
 य (सः) - जे, जो, जी
 परम (वि.) - अतिशय, उच्च, श्रेष्ठ
 अथ (अ.) - पुन्हा
 एतेसं - ह्या सर्वांचा
 अनुत्तर (वि.न+उत्तर) - सर्वश्रेष्ठ, अतुलनीय
 जायति (क्रि.) - उत्पन्न होतो
 भयं (नपुं.) - भय, भीती
 कुतो (क्रि. वि.) - कुठून
 हि (अ.) - खरोखर, निश्चित
 परो - दुसरा, कोणी वेगळा
 सुदन्त (वि.) - सुसंयमीत
 दुल्लभ (वि.) - दुर्लभ, प्राप्त होण्यास अवघड
 नप्पमज्जति (क्रि.) - आळस न करणे असावध नसणे
 सुचरितं चरे - सदाचाराने जगा
 अस्मिं लोके - ह्या जगात
 तावता (क्रि. वि.) - तोपर्यंत, त्यामुळे
 बहु (वि.) - पुष्कळ, भरपूर
 च (उ.अ.) - आणि, नंतर, आता
 अपि (अ.) - सुद्धा, आणि, आणि नंतर

कत (क.भू.धा.वि.) - केलेले
 कत्वा (पू.अ.) - केल्यानंतर, करून
 विपाक (पु.) - परिणाम, कार्याचे फळ
 धम्मपीति (स्त्रि.) - धम्मामध्ये आनंद मानणारा, धर्मप्रीति
 विप्पसन्न (वि.) - प्रसन्न, शुद्ध, अतिशय प्रसन्न
 वेदित (कु.भा.धा.वि.) - अनुभवलेले
 पस्सति (क्रि.) - पाहतो, समजतो
 याव (अ.) - जोपर्यंत
 सीलदस्सनसम्पन्न - सदाचार आणि विचाराने परिपूर्ण
 सच्च (न.) - सत्य
 बहु (वि.) - पुष्कळ
 खेमी (वि.) - शांत
 पवुच्चति (कर्मणी) - म्हटले आहे, संबोधले आहे
 असाधु (वि.) - वाईट
 अहित (वि.) - अहितकारक
 वे (अ.) - खरोखर, निश्चितपणे
 दुक्कर (वि.) - करण्यास अवघड
 गन्ध (पु.) - सुगन्ध, सुवास
 तन्हा (स्त्रि.) - तृष्णा, आसक्ती
 सोक (पु.) - शोक, दुःख
 विप्पमुत्त (क.भू.धा.वि.) - मुक्त, अलिप्त
 अत्त (पु.) - स्वता
 नाथ (पु.) - स्वामी, मालक
 सिया - होईल
 लभति (क्रि.) - लाभ होतो, प्राप्त होतो
 उत्तिट्ठति (क्रि.) - जागे होतो, उठतो
 सुचरित (नपुं.) - योग्य आचार
 धम्मचारी (वि.) - धम्माचे आचरण करणारा
 न (अ) - नाही (नकारार्थी अव्यय)
 यावता (क्रि. वि.) - जोपर्यंत, ज्यामुळे
 भासति (क्रि.) - बोलतो
 अप्प (वि.) - अल्प, थोडे
 सुत्वान (पू.क्रि.अ.) - टिकून, ऐकल्यावर
 धम्मं पस्सति - धम्माचे आचरण करणे

